

Připravit žáky na život v budoucím světě tak, aby se mohli dál vzdělávat, byli úspěšní ve své práci a spokojeni se svým bytím, je – nyní možná naléhavěji než dříve – cílem všech školských systémů na celém světě. Proto není překvapující, že se v každém dalším cyklu zapojuje do projektu Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj PISA (*Programme for International Student Assessment*) stále větší počet zemí a ekonomických celků, jejichž vlády si uvědomují naléhavost situace. Politikům zodpovědným za školství i ekonomům a zaměstnavatelům je jasné, že si už nyní připravujeme svou budoucnost tím, jak je náš systém vzdělávání výkonný.

Kvůli odborné a metodické preciznosti, bohatství dat a předjímání toho, které ukazatele mohou být v blízké budoucnosti konkurenční výhodou jednotlivce i společnosti, poutá na sebe pozornost již od svých počátků zjišťování PISA. Projekt se hlavně zaměřuje na zjišťování úrovně čtenářské, matematické a přírodovědné gramotnosti patnáctiletých žáků, často je však doplněn o některou další oblast, na niž se aktuálně soustřeďuje pozornost OECD.

Touto sledovanou oblastí v šetření PISA 2012 byla žákova schopnost řešit problémy. Projekt PISA se jí zabýval už v roce 2003, ale teoretický výzkum, rozvoj metodiky zjišťování a pokrok v technologiích vedly k hlubšímu pochopení složitých procesů, kterými lidé řeší problémy, a tak přispěly ke kvalitnějšímu měření. Důraz na rozvoj schopnosti řešit problémy kladou OECD a mnohé vzdělávací systémy právě proto, že je v době, ve které se společnost, životní prostředí a technologie neustále vyvíjejí a proměňují, konkurenční výhodou jedince.

K vyřešení neznámého problému v řadě každodenních situací nestačí pouze uplatnit předchozí znalosti, vědomosti nebo dovednosti, ale je potřeba je přeorganizovat a propojit s novými informacemi. Mezery ve znalostech a vědomostech je nutné zaplnit pozorováním a zkoumáním problémové situace s cílem odhalit pravidla jejího fungování, jež musí člověk znát, aby ji dokázal úspěšně vyřešit. K tomu je často nutné na situaci aktivně působit, a právě na takové problémy se šetření PISA 2012 soustředí především. Hodnocení použitých postupů a využití času je pak možné právě díky elektronickému zadávání testu.

Pro úplnost je potřeba uvést, že OECD oblast schopnosti řešit problémy studuje i v rámci Mezinárodního výzkumu funkčních gramotností dospělých, známého pod zkratkou PIAAC, a to v prostředí informačních technologií. Soustřeďuje se v něm na tzv. informačně bohaté problémy. Ve výzkumu jsou pak řešitelům zadávány problémy, jejichž vyřešení vyžaduje použití jednoho či více počítačových programů nebo aplikací, a tím se podstatně odlišuje od šetření PISA, kde není pro vyřešení problémů zadávaných prostřednictvím počítače nutné používat počítačové programy, stačí pouze základní počítačové dovednosti. PISA se zaměřuje především na kognitivní dovednosti, které jsou nezbytným předpokladem úspěšného řešení jakýchkoli problémů, ať už pomocí informačních a komunikačních technologií, nebo bez nich.

Jak OECD definuje schopnost řešit problémy? Které metody používá pro zjišťování schopnosti potřebné pro život v jednadvacátém století? K jakým zjištěním projekt dospěl? Nakolik mají patnáctiletí žáci osvojenou schopnost řešit problémy? Jsou výsledky řešení problémů u děvčat jiné než u chlapců? Jak dopadli čeští žáci? Odpovědi na uvedené otázky čtenář najde v této národní zprávě, ale určitě se bude dál zamýšlet třeba nad tím, proč tomu tak je, jak by se zjištěné výsledky mohly zdůvodnit, či jak je náš školský systém schopen rozvíjet u žáků řešení problémů. Protože v České republice dosud neproběhlo zjišťování schopnosti žáků řešit problémy v tomto rozsahu a podobě, je v kapitole 1 také uveden rozsáhlejší popis jeho teoretického základu a metodiky.

Šetření PISA 2012 se zúčastnilo všech 34 členských států OECD a 31 partnerských zemí i ekonomických celků. Patnáctiletí žáci v něm byli testováni v matematické, čtenářské a přírodovědné gramotnosti. Výsledky z těchto oblastí byly zveřejněny už v prosinci 2013. Do zjišťování schopnosti řešit problémy se z pětadesáti účastníků zapojilo 44 (28 členských států a 16 partnerů).

Popis publikace

V první kapitole čtenář získá základní informace o oblasti řešení problémů v projektu PISA 2012.

Druhá kapitola uvádí základní výsledky českých žáků v kontextu výsledků žáků zúčastněných zemí.

Ve třetí kapitole je věnována pozornost vzájemné vazbě mezi výsledky žáků v různých testovaných oblastech.

Čtvrtá kapitola poskytuje detailnější pohled na výsledky českých žáků.

Přílohy obsahují popis úrovně schopnosti řešit problémy a informace o použité terminologii.